

DR. FRANE ADAM

sociolog in politični analitik

Pobudo za zamenjavo premierja bo verjetno dala Levica

IVAN PUC

ivan.puc@reporter.si

»Ne bom dajal kakih drznih napovedi, si pa mislim, da se bo do konca leta pokazalo, ali se bližamo scenariju zamenjave premierja ali le rekonstrukcije vlade,« ocenjuje delo vlade in koalicijo leto dni po volitvah politični analitik in sociolog dr. Frane Adam. Skrbi ga, ker zmedena strankarska politika z vedno novimi obrazi destabilizira tudi druge družbene podsisteme ter kaotizira in hromi uradništvo.

Leto dni po volitvah ne upada le zaupanje v vlado, njenega predsednika in stranke, temveč tudi v druge ustanove, celo v podjetja, izgubljuje ga nekateri poklici, tudi (mali) podjetniki. Kaj se dogaja?

Pravzaprav se ne dogaja nič kaj posebnega. Podatke o izgubi zaupanja oziroma nizkem zaupanju ugotovljamo že najmanj štirinajst let. V Sloveniji je še posebej zaupanje v politične institucije padlo tako nizko, da bi težko še nižje, ugotavlja Niko Toš, ki že dolgo spremlja in primerja raziskave – tudi mednarodne. Z večjimi ali manjšimi nihanjem oziroma presledki se trend nadaljuje do danes. Po volitvah se zaupanje seveda poveča, Gibanje Svoboda, denimo, je zmagalo z obljubo, da Janez Janša ne bo več rovaril po Sloveniji, precejšnjemu delu prebivalstva se je to dopadlo, kar je zaupanje dvignilo. Gre torej za staro zgodbo: veliko nezaupanje v politične ustanove, tudi v sam demokratični ustroj države in majhna zavzetost, da bi ta sistem bolje deloval, v precej različnih anketnih poizvedovanjih že vrsto let postavlja Slovenijo na rep držav Evropske unije.

V enem letu po volitvah smo potemtakem že na starem?

Da, prevladala je skeptična drža, velik del prebivalstva ne odobrava dogajanja v politiki – ne glede na to, kdo je na oblasti, ali je to Janša, ali Golob, ali pred njima Cerar. Mentaliteta nezaupanja, celo odpora do skoraj vsega, kar se dogaja na javnem prizorišču, je kulturno oziroma vrednotno globoko usidrano. Malce se, kot rečeno, spreminja, pred letom je bilo še nekoliko bolj spodbudno, v razmeroma kratkem času pa se povrne v stare tirnice. Pomemben del tistih, ki so ev-

” **Pomemben del tistih, ki so evforično pozdravili zmago Roberta Goloba in njegove stranke, se je brez večjih zadreg ali slabega občutka pridružil tistim, ki izražajo globoko nezaupanje v politične institucije.**

forično pozdravili zmago Roberta Goloba in njegove stranke, se je brez večjih zadreg ali slabega občutka pridružil tistim, ki izražajo globoko nezaupanje v politične institucije. Tangirane so tudi druge ustanove, kar se malo spreminja, odvisno od tega, kako so oblikovana anketna vprašanja, kdaj natančno je bila raziskava izvedena.

Marsikdo v politiki teh trendov, zaznanih v anketah, ni resno jemal, češ da njihovi izidi že ne morejo biti tako črno-gledi, ali pa so menili, da bo po zmagi politične opcije, ki jim je bližja, novo upanje in navdušenje za seboj potegnili ljudi, da bi z večjim zaupanjem zrlili v prihodnost.

Javno mnenje se je proti vladi obrnilo šele v zadnjih mesecih. Zakaj se je znašla v krču? Po Drnovšku kot da nobena levosredinska vlada ne more uspeli.

Ne gre toliko za levo oziroma desnorsredinske oznake, ampak za strukturiranost političnega prostora, za to, koliko izkušeni premore posamezna stranka, kakšna je njena vodilna ekipa in nenazadnje, kakšno vzdušje je v njej. To nezaupanje nekako sovpadajo z destabilizacijo političnega prostora po letu 2010, ko je razpadla velika LDS, stranka s kar precej izkušnjami in bolj trdno organizacijsko strukturo. Od takrat so se pred vsakimi volitvami začele pojavljati *ad hoc* stranke. Najprej Pozitivna Slovenija, vse so nastopile proti Janši in njegovi SDS, obljubljale to in ono, na koncu pa iz vseh tega vrenja ni nastalo nič trajnega. Drugo, prihajalo je do sporov znotraj teh kvazistrank niti

Je vendarle mogoč še kak drugačen razplet tega domala že izgubljenega položaja?

V stranki Gibanje Svoboda ali koaliciji lahko zamenjajo predsednika vlade in vlado na novo prestrukturirajo. S tem vnovič tvegajo, da izpostavljene položaje zasedejo nepreverjeni ljudje. Ne ve se, kakšne kompetence premorejo, kakšni so njihovi pravi interesi in kam segajo njihove povezave iz ozadij.

Robert Golob je na volitvah pridobil vsaj visoko legitimnost.

Kar seveda ni nepomembno, a je legitimnost, kot spoznavamo, kratkega daha. Razmere so dokaj zahtevne, politika se mora trezno in kompetentno odzvati nanje, žal pa je zato organizacijsko slabo opremljena. Nenehoma prihaja do kratkih stikov. Napovedi, kateri vsi ukrepi in zakonodaja se bo sprejela, se hitro anulirajo. Ali pa so protislovne, pogledva le zdravstveno reformo. Nazadnje tudi ozadja oziroma različni lobiji obupajo nad vlado, ki ne gre ne v eno in ne v drugo smer, temveč stopica ne mestu.

Predsednik vlade je to leto označil za reformno, že po nekaj tednih so se nekatere reforme razblinile, druge so predstavljene na poznejši čas, tretje so bolj ali manj oskubljene. Poudarjena premierjeva vohemenca je tudi njegova povsem značajska lastnost ...

Tudi politikov takšen ali drugačen značaj ni nepomemben. A to ni odločilno. Gre za sistemske probleme, ki potekajo po že vidnem scenariju. Iz tega se nihče nič ne izučijo, volivci ne spoznajo, da novi obrazi niso rešitev, politiki se ne naučijo, da bi se bolje povezali ali vsaj preje ustanovili stranko. Prav zanalašč čakajo do primerne datuma nekaj tednov pred volitvami. Potem pa se kajpada znajdejo na po-

„*Napovedi, kateri vsi ukrepi in zakonodaja se bo sprejela, se hitro anulirajo. Ali pa so protislovne, pogljava le zdravstveno reformo.*“

gorišču, na katerem nič ne uspeva – morali bi ga že preje kultivirati.

Ponavljanje venomer istih napak postaja že tragikomično. Slabosti zmedene strankarske politike, vlade in drugih političnih institucij se prelivajo v druge ustanove in družbene podsisteme. Tako kot vsaka vlada želi tudi Golobova imeti svoje ljudi v pomembnejših državnih podjetjih, agencijah, seveda tudi na ministrstvih, a tam na domala najnižjih položajih. Kadrovsko »čiščenje« se nenehoma ponavlja in celo razrašča, kar kaotizira in hromi uradništvo in menedžerje v državnih gospodarskih podjetjih. Posebej pa je kritično, da ta negativna politizacija vpliva na sprejemanje zakonov. Ti so vsi po vrsti invalidni ali vsaj nekakovostni, kar vpliva tudi na neusklajeno delovanje sodne veje oblasti. O kakšni pravni državi z vsemi zamudami in zmedenimi razsodbami ter spreminjanjem teh na nižjih ali višjih instancah bi le težko govorili; imeti moraš denar za solidne odvetnike, da nekaj iztožiš.

Kadrovsko »čiščenje« se izvaja v imenu depolitizacije ...

V imenu depolitizacije, kar je odraz močne politične polarizacije sicer destabiliziranega političnega prostora. Če skuša vlada uveljaviti reforme, že s tem posega v celotno družbo. Vsaka politika jih bo skušala izpeljati po svoji meri – tudi s svojimi ljudmi, ideologijo ... – in izločiti druge, ki se ne priličijo njenemu okviru. Tako politika močno posega v druge podsisteme. Že sicer ne preveč širok kadrovski bazen kompetentnih ljudi se tako še dodatno krči. Na ta način se ne da priti daleč; zakoni ostajajo v predalih ali pa so sprejete odločitve in

zakoni polni lukenj. Ravno včeraj je skupščina zavoda za zdravstveno zavarovanje dobesedno sesula zakon o zdravstveni zavarovalnici, ki ga je pripravilo ministrstvo za zdravje. Niti ene dobre besede za škodljiv zakon niso našli. Je tak zakon sploh mogoče popraviti!? Popravi ga lahko le neka druga ekipa z ustrezno dioptrijo, ki bolje vidi, kaj vse v njem je narobe, predvsem pa mora imeti za to dovolj politične volje. Politika s tem tvega, da prevladajo neke druge skupine in lobiji.

Že kar dolgo se že ve, da so določene reforme oziroma spremembe, kakorkoli jim že rečemo, res potrebne – v zdravstvu, pri dolgotrajni oskrbi, skoraj ne večini področij – ni pa ustreznega sodelovanja kompetentnih ljudi in ne prave volje ne na politični in ne na izvedbeni ravni pri uradnikih. Ti so, kot rečeno, ob nenehnih političnih posegih in menjavah zmedeni in v precejšnji meri že onesposobljeni.

Ste to občutili tudi na lastni koži?

Sem, agencija za raziskovalno dejavnost, se bo preoblikovala v agencijo za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost. Vodilna ekipa se bo torej postavila na novo. To bo že peti direktor od leta 2019. Lahko si le mislimo, kaj vse se tam dogaja. Novi minister, pristojen za to področje, ima zdaj dober razlog za elegantno zamenjavo.

Ali ne bo tudi več denarja, namenjenega znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti? Ravno sinoči sem na TV Slovenija ujel suverene besede predsednika vlade, kako »izrazito, za več kot 20 odstotkov povečujemo sredstva za inovacije ...«

Lepo, a bo treba tvegati večji proračunsko deficit in posledično zadolževanje. Drugih virov ni. Ali bo denar prišel v prave roke tudi na področju znanosti in inovacijske dejavnosti, ne vem, prav tako tudi ne, kdaj se bo povrnil. Ni mi jasno, kaj je zanje »inovacijsko«. Pred tem je to področje spadalo pod ministrstvo za gospodarstvo oziroma tehnologijo, zdaj sodi pod ministrstvo za visoko šolstvo in znanost. Povsem mogoče je, da bo denar preusmerjen v inovacije, to je ne v znanost, temveč v konkretne projekte s potencialom tehnološke aplikacije, patente ... Gotovo pa denarja ne bo na pretek, četudi predsednik vlade vsake toliko časa očitno misli, da je tako. Bližamo se točki, s katere ni več vrnitve.

biografija

Dr. Frane Adam (1948, Pivka) je raziskovalec z nazivom rednega profesorja na področju družboslovja (sociologije) in publicist. Je eden (mednarodno) najbolj citiranih slovenskih družboslovcev, (so)avtor več kot 350 objav v domačih in mednarodnih knjigah in revijah. Je direktor zasebnega neprofitnega Inštituta za razvojne in strateške analize (IRSA) in vodja njegovega raziskovalnega centra. Leta 2012 je prejel Zoisovo priznanje za znanstvene dosežke v humanistiki in družboslovju. Je tudi prejemnik nemške Humboldtove raziskovalne štipendije. Njegove zadnje objave (kot je knjiga Med meritokracijo in populizmom – o kakovosti podatkov v post-faktični družbi) se nanašajo na problematiko populizma in meritokracije oziroma vloge ekspertov v družbi, v zadnjem času se ukvarja s socialno epidemiologijo, več razprav ima tudi o raziskovalni metodologiji oziroma epistemologiji. Pogleda na dogajanja v družbi in politiki predaja tudi širšemu krogu zainteresiranih in v tem smislu deluje kot intelektualac v javnosti.

Urniva se k usodi vladne koalicije in Gibanja Svoboda. Je, preden je upihnila prvo svečko, že dosegla »smrtonosni padec« javnomnenjske podpore?

Ve se, koliko časa so ob teh okoliščinah še lahko na oblasti. Nekaj časa še lahko ignorirajo padanje po lestvici priljubljenosti. Sam po sebi to res ni razlog, da bi dali odpoved in začeli govoriti o novih volitvah. Upanje umre zadnje, lahko pričakuješ, da se bo javno mnenje obrnilo tebi v prid, ali pa zapreliš z vrnitvijo Janše na oblast. Od slednje dobiš odvezo, četudi se nisi izkazal in si nekompetent. Verjetnejša je rekonstrukcija vlade, a tudi njen izid je negotov; manj tvegana je zamenjava predsednika vlade. Seveda ne z vsakim, moral bi prihajati iz stranke Svoboda. Rekonstrukcija vlade z novim mandatarjem bi bila nezogibna, oditi bi morala polovica ministrice in ministrov. Pomembno je, kako bi se na to potezo odzvala koalicijska partnerja SD in Levica. Kaj dosti manevrskega prostora nimata. Ne bom dajal kakih drznih napovedi, si pa mislim, da se bo do konca leta pokazalo, ali se bližamo zamenjavi premierja ali le rekonstrukciji vlade.

Robert Golob je veljal za nekakšnega guruja menedžmenta. Se prepočasi navaja na poklic politika?

Tu bi morali biti previdni, saj iz te poslovne kariere predsednika vlade potencialno izhajajo največje grožnje njegovemu obstanku v politiki. Smo šele na začetku preverjanja poslovanja Gena-I. Iz poročanja v medijih (tudi medijev na Zahodnem Balkanu) izhaja, da je to državno energetsko podjetje delovalo dokaj sproščeno in megalomansko.

Koalicija bi se lahko temeljiteje preoblikovala z Novo Slovenijo. Najbrž je to za NSI vse manj atraktivno?

Najbrž res ne, preprosto se jim ne spleča. V enem ali drugem primeru – ali Golob ostane na položaju ali se ga zamenja – tudi ta vlada ne bo izpeljala celega mandata. NSI bi tvegala več, kot je potencialnih koristi. Še naprej se bo skušala oddaljati od SDS, a za manevriranje nimajo kaj dosti prostora.

Na kaj merite?

Denimo na proteste Pavla Ruparja. Zelo pogosto ima poleg naroda na jeziku tudi Boga, krščanstvo, molitev ... Ne vem, koliko je pri tem iskren, o tem ne morem in niti ne smem soditi, lahko pa bi se del tistih, ki volijo NSI zaradi njene krščanske avreole, začel spraševati, ali bi jih morda Rupar bolj jasno in glasno zastopal. Da so krščanski demokrati, tega v NSI kaj dosti ne poudarjajo.

Do Ruparja, ki je prestal zaporno kazen, je lepo pokazati krščansko usmiljenje, četudi se ni pokesal.

To pa je že sarkazem ... Skratka, da bi NSI v vladi zamenjala Levico, ta možnost je res minimalna. V koaliciji bo najprej prišlo do konflikta z Levico. Kljub ukinitvi dodatnega zdravstvenega zavarovanja nihče ne ve, kaj vse se ob različnih in

Vztraja veliko nedorečenosti, le z veliko muko in preobrati se (ne) razpletajo.

Kar pomeni ...

Kar pomeni, da je vlada vse bolj osamljena. Če poslušamo različne strokovnjake, ekonomiste denimo, še nisem ujel nikogar, ki bi za vlado našel kakšno dobro besedo – ne glede na njihovo nazorsko oziroma politično opredelitev.

Minister za finance Klemen Boštjančič bi moral biti desna roka prvega ministra, pa ga je premier javno okaral, češ da slabo komunicira.

Minister je brez svoje agende, trdih stališč glede javnih financ; niha med različnimi strujami v vladajoči stranki in koaliciji. Ta bi rada napravila bolj všečne reforme, za kar potrebuje denar, tega pa seveda ni. Država se giblje nekje na robu vzdržnosti javnih financ in zadolževanja. Slovenija seveda ni edina, a to je bolj slaba tolažba.

Če o nečem ne razpravljaš ali v razpravo ne prepustiš kompetentnih ljudi, ki so na izziv sposobni gledati z različnih zornih kotov, rezultata ne more biti. Lahko pride ne le do slabih odločitev, temveč celo do odločitev za najslabšo varianto. Programsko je vlada ujetnik Levice, ker Gibanje Svoboda ideološko ni dovolj artikulirano. Nastopa sicer z zdravorazumskimi in enostavnimi slogani, ne premore pa bolj strukturiranih programskih ciljev. SD nima druge izbire kot sprejeti in prenesti vse, kar se zgodi, najmanj vpliva ima na vladno politiko – nima ga niti v zunanji politiki. Kam pa lahko gre? Kako se bo počutila v desni opoziciji? Gibanje Svoboda vidi reforme znotraj ideologije Levice, čeprav se nagiba včasih v tehnokratsko smer in s tem Levici ugovarja. Saj mora ohraniti svoj obraz oziroma ne sme pokazati, kako šibka je – kljub veličastni volilni zmagi.

Koalicija se zateka tudi k ideološkim ukrepom, denimo z de facto ukinitvi-

” Iz poslovne kariere predsednika vlade potencialno izhajajo največje grožnje njegovemu obstanku v politiki. Smo šele na začetku preverjanja poslovanja Gena-I.

močnih interesnih ozadnih utegne še zgoditi. Resda je ukinjeno, kam bo preneseno, kakšen bo potek reforme zdravstva, tega pa ne ve nihče. Kot zdaj kaže, se bo zataknilo, reforma ne bo tekla po pričakovanih Levice. Če bi se to vseeno zgodilo, bi to pomenilo novo dajatev na plače, s čimer bi se hudo zamerila menedžerjem, gospodarski zbornici in še komu. Življenjski standard vendarle ni tako slab ozirom je za mnoge na visoki ravni, tudi plače gredo še vedno v korak z inflacijo, so pa na obzorju črni oblaki, vedno večje dajatve oziroma davki, verjetno nove podražitve.

Vlada je v bolj ali manj hudo napetih razmerjih z različnimi družbenimi skupinami. Kjer je ponudila denar, so se umaknile, mislim predvsem na sindikate javnega sektorja, a pred vladno palačo se že zbirajo jezni predstavniki nevladnih kmetijskih organizacij. Kako razrešiti njihove zahteve, ostaja kljub pogovorom nejasno. V zdravstvu se pogovori večkrat znajdejo na mrtvi ročki, pogajanja o plačnem stebru za zdravstvo in socialno varstvo je vlada prav danes odpovedala.

jo muzeja osamosvojitve. Lahko s tem izboljša podporo?

S tem preje sproža neproduktivne konflikte, to so provokacije, ki le še prilivajo olje na ogenj.

Gibanje Svoboda se naslanja tudi na ideološko agendo leve civilne družbe, združeno v Glasu ljudstva.

Ali Glas ljudstva deluje bolj ali manj v spregi z Levico? Glede nekaterih vidikov gotovo. Če je njena civilnodružbena izpostava Levica, potem je ta stranka vendarle močnejša, kot pa bi lahko sodili glede na število poslancev v državnem zboru – v vladi je sicer kar dobro zastopana. Zelo verjetno bo prav ona dala pobudo za zamenjavo predsednika vlade – skupaj z Glasom ljudstva. Minister za zdravje bo gotovo prvi na listi za zamenjavo.

Kako se bo na ta »levi udar« odzvalo Gibanje Svoboda?

Pravo vprašanje. Se mu bo zoperstavilo ali mu bo pritrdilo? Bo poreklo, da v imenu višjih interesov žrtvujejo ustanovitelja stranke? Kakorkoli, a boljše od odstopa, kakršnega si je privoščil predsednik vlade Marjan Šarec in z njim privedel do Janševe vlade, je, da stranke vztrajajo v koaliciji, zamenjajo pa predsednika in nekaj ministrov. Za koliko časa bi to pomirilo duhove – tega nihče ne more napovedati. Slabi izidi javnomnenjskih anket bodo še poglobljali averzijo do Gibanja Svoboda in do vlade, kar bo pospešilo razmišljanje v smeri raznih kombinatorik.

Ob tem bi rad poudaril, da niso toliko pomembne politične igrice strankarskih veljakov, ne gre za vpliv bolj ali manj anonimnih lobijev, tajnih lož iz ozadja. Kot rečeno, destabilizarini so tudi drugi družbeni podsistemi. Če se vzorec vzpona in padca novih obrazov kar naprej ponavlja, to iztirja uradniški del izvršne oblasti. Povzročča celo vrsto težav, ne le kadrovske, tudi takšnim, ki so na robu suma korupcije. Bojim se, da nam gre dobro. Ne manjka prikritih min, ki pretijo, da lahko, če kdo malo trše skoči nanje, marsikaj vržejo v zrak. Tudi zato, ker je Slovenija majhen socialni sistem; v njem se napetosti hitro prenašajo in dobivajo predznake zoperstavljanja, sovražstva, polarizacije ... Tega bi se morali bolj zavedati. Tudi če odstraniš oziroma odmišliš politični razred in si domišljaš, da boš državo upravljal denimo z Glasom ljudstva ali eksperti (ti bi sicer težko sodelovali v tej igri), je še vedno mnogo anomalij, ki jih je dozdašnji razvoj v vseh družbenih podsistemi pustil za seboj.

Se še bolj odpira prostor za demagoge, skrajneže in populiste?

V zadnjih desetih letih politika išče možnosti in priložnosti, kako se tudi s populiz-

mom, ki sicer ponuja izhod kratkoročno, obdržati na površju. Lahko smo malce potolaženi, ker se tudi drugod dogaja marsikaj, kar jim ni toliko v čast, a tudi za nas ni dobro podoptimalno delovanje Evropske unije. V njenih največjih državah, Franciji, Italiji in Nemčiji opažamo naraščanje politične polarizacije; vse težje dosega politično in družbeno soglasje. V Franciji se ne morejo sporazumeti o pokojninski reformi. Prav gotovo si je predsednik Macron ni izmislil. Lahko bi prišlo celo do zloma javnih financ, če v naslednjih letih ne bi podaljšali zdaj najnižje pokojninske dobe v Evropi, zaradi česar mora k pokojninam krepko prispevati država. Glede na nekatere ankete 70 odstotkov Francozov pokojninski reformi nasprotuje. Njen padec bi pomenil, da ne bi mogel izpeljati tudi drugih reforme. Macron ima nasprotnika na

” Če se vzorec vzpona in padca novih obrazov kar naprej ponavlja, to iztirja uradniški del izvršne oblasti.

skrajni desni in skrajni levi. Oba bi se rada prebila na vrh države; Le Penova ima več možnost kot levica z Mélenchonom. Francoska revolucija se lahko konča na nenavaden način, vsekakor ne po marksističnem receptu, ko bi čakali svojega Lenina. Pod Slavolokom zmage bi jih pričakala Marin Le Pen.

Da je v politiki čedalje težje dosežati konsenz, dokazuje tudi Nemčija. Kaj se dogaja v državi, od katere smo kar preveč odvisni?

Nemčija ima več manjših težav in anomalij, a se zelo hitro širijo. Občasno zmanjkuje zdravil (kot pri nas), imajo stalne težave z javnim prevozom, tudi z letalskim. Ne eni od nemških televizij sem prav včeraj zasledil vest o stavki na letališču Düsseldorf, zaradi katere je odpovedanih na stotine poletov. Švicarji so ošteli nemško železnico, ker njihovi vlaki že pregovorno zamujajo. Njihova avtomobilska industrija je preveč odvisna od Kitajske, energetske pa so odvisni od Rusije, čeprav zdaj pravijo, da so se te odvisnosti otesli. Obratovanje jedrskih elektrarn so začasno podaljšali, vendar je vlada sklenila, da jih do konca leta spet zapre. Bavarski predsednik deželne vlade tega ne misli spoštovati. Se bo mar odcepil od Nemčije in bomo dobili res Svobodno državo Bavarsko?

Zakaj v Nemčiji marsikaj, kar je vzorno delovalo, ne deluje več?

Neposredni razlog je vojna v Ukrajini, spoznanje energetske odvisnosti od Rusije in hitro iskanje alternativ. A so tu

di drugi razlogi, tudi zunaj same države. Predvsem je globalizacija spremenila Nemčijo in EU, naredila ju je odvisne od Kitajske, spodbujena je bila dezindustrializacija in razcvet storitvenih panog. Vse to je spremenilo mentaliteto ljudi v smeri anomične osebnostne strukture, zmanjšala se je odgovornost in povečala korupcija. Da ne govorim o ekstremnem bogatenju menedžerjev in finančnikov, kar je spodkopalo družbeno kohezivnost. Potem so tu davčne oaze, tudi znotraj EU. Dokler se jih ne ukine ali vsaj vzpostavi neko regulativo, se EU ne bo opomogla.

Lahko rečemo, da se EU ni ustrezno pozicionirala v globalnih razmerjih moči, ni se pravočasno odzvala na spremenjene geopolitične razmere in okrepila svoj zunanjepolitični in varnostni položaj. Če beremo nedavni dokument o bodočnosti Evrope oziroma EU, vidimo precej frazeologije, precej ideologije in zelo malo tehtnega premisleka o scenarijih prihodnosti. Intelektualni potenciali, ki v EU obstajajo, niso niti približno dovolj izrabljeni, komunikacija je slaba. Raziskovalna politika je obupna in zapravljiva. Politika se je nekako zakrčila. Naivno in nekompetentno je misliti, da bo že vse v redu, če le vse ostane po starem. Ko nekaj prikrivaš in si domišljaš, da bo kar izginilo, živíš v iluziji.

Omenili ste Italijo, kjer so izredne razmere povezane z migracijami. Kar je tudi naša tema in problem, mislim predvsem na integracijo tujih delavcev in delavk.

Te izredno težke teme EU do zdaj nikakor ni uspelo ustrezno reševati. Ljudje prihajajo v EU mimo ustanov, mimo predpisov in nenazadnje mimo meja. Omenili ste pomanjkanje delovne sile. Do tega prihaja zlasti v kratkoročno konjunkturalnih sektorjih, denimo v gradbeništvu in turizmu. Gospodarstveniki se obnašajo preveč kratkoročno; ko bo konjunktura upadla, kam bodo šli denimo Filipinci? Mora zanje, ker jih ne potrebujemo več, poskrbeti država in samo država? Je to odgovorno? Tudi ta vprašanja kažejo, da bi potrebovali novo družbeno pogodbo, ki bi bila temelj doseganja soglasja pri vitalno pomembnih izzivih. ■